

Sammendrag av dr.gradsavhandlinger

Sigrun K. Ertesvåg

Pedagogisk institutt, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU

Små grupper som sosial læringsarena. – Ein kort longitudinell studie av trening av kommunikative dugleikar i 8. klasse

Avhandling for graden dr.polit., 2002

Kommunikative dugleikar er viktige for at alle elevar skal fungere sosialt og akademisk i skulen. At elevane meistrar slike dugleikar er òg ein grunnleggjande føresetnad for effektiv undervisning. Læreplanverket for den 10-årige grunnskulen vektlegg skulen sitt ansvar i utvikling av sosial kompetanse og kommunikative dugleikar hjå elevane. Studien avhandlinga presenterer lysset spørsmål kring implementering av læreplanen på dette området.

Hovudproblemstillinga i studien er knytt til spørsmål om trening i små elevgrupper vil medføre systematisk auke i bruken av kommunikative dugleikar hjå elevane når treninga er integrert i den faglege aktiviteten i klassa. Studien omfattar såleis utvikling, gjennomføring og evaluering av eit treningsprogram knytt til aktivitetar i samfunnsfag i ei 8. klasse med 24 elevar, 11 gutar og 13 jenter. Vidare lysset studien spørsmål kring endring i sosial status og sosial nettverkstilknytning hjå elevane gjennom treningsperioden.

Det bioøkologiske perspektivet til Urie Bronfenbrenner er nytta som teoretisk referanseramme for å forstå kva faktorar som kan påverke utvikling av kommunikative dugleikar hjå einskildelevar. Owen Hargie sin modell for interpersonleg kommunikasjon og Jim Dillon sin modell for spørsmålsstilling dannar grunnlaget for utvikling av intervensjonen.

Evaluering av intervensjonen vart gjennomført ved hjelp av multivariate variansanalysar med repeterte målingar og hierarkisk lineære modellar (HLM). Resultat av sosiometriske kartleggingar av sosial status og resultat kartlegging av sosial nettverkstilknytning vart granska deskriptivt. Resultata viste endring i bruken av dugleikar i delar av prosjektperioden. Sjølv om det ikkje var skilnad i bruken av dugleikar mellom jenter og gutar i utgangspunktet endra dette seg gjennom treningsperioden. Gutar auka bruken av dugleikar meir enn jenter, eit noko overraskande resultat på bakgrunn av tidlegare studiar. Likeins viste resultata at jenter og gutar med høg sosial status i klassa auka bruken av dugleikar meir enn medelevar av same kjønn, men med låg sosial status. Heller ikkje her var det skilnad mellom gruppene ved prosjektstart. Kontakta mellom elevane endra seg gjennom treningsperioden ved at det vart fleire og meir gjensidige relasjonar mellom elevane generelt og i perioden der treninga var mest konsentrert minka talet på isolerte elevar. Hovudkonklusjonen i studien er at trening av kommunikative dugleikar ut i frå eit førebyggjande perspektiv har effekt. Treninga kan verte gjen-

nomført integrert i fagleg aktivitet og små elevgrupper er ein tenleg arena for utvikling av denne type dugleikar. Avslutningsvis i avhandlinga er det vist til pedagogiske konsekvensar av studien.

Mona Sandbæk

Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU

Barn og foreldre som sosiale aktører i møte med hjelpetjenester

Avhandling for graden dr.polit., 2002

Hva kan vi lære av å studere kompetanse, positive livshendelser og hverdagsliv hos barn som er brukere av hjelpetjenester? Hvordan kan barn og foreldres erfaringer med hjelpetjenestene bidra til ny forståelse av denne kontakten? Dette er de to sentrale spørsmålene i denne avhandlingen, som handler om barns og foreldres kontakt med Pedagogisk-psykologisk tjeneste, Barneverntjenesten og Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk. Mens oppmerksomheten rundt klientfamilier ofte er rettet mot problemer, tar dette arbeidet utgangspunkt i nye strømninger i velferdsforskningen som også fokuserer på barn og voksnes evne til å være sosiale aktører i egne liv med individuelle mestringsstrategier og ressurser.

Gir et fokus på klientfamilienes ressurser nye kunnskaper? Et slikt perspektiv gir med nødvendighet et mer nyansert bilde enn en tradisjonell framstilling hvor foreldre ofte tillegges skylden for barnas problemer og barna selv beskrives som offer eller via en opphoping av negative kjennetegn. Vanskelighetene forsvinner ikke, men blir supplert av kunnskap om individuelle variasjoner når det gjelder ressurser og muligheter. Barna som ble intervjuet i denne undersøkelsen ga viktige bidrag når det gjaldt å fokusere på sine styrker og interesser. Slik kunnskap kan motvirke stigmatisering av klientfamilier gjennom å skape mer balanserte bilder av brukerne både hos hjelpetjenestene og i offentligheten. Den kan også bidra til et mer positivt selvbilde for dem det gjelder og kan bety nye og konstruktive innfallsvinkler i det praktiske arbeidet.

Skal familiene tilpasse seg hjelpetjenestenes rutiner, eller skal hjelpetjenestene bistå familiene i å skape et "bærekraftig" hverdagsliv? Betydningen av dagliglivet framsto som et springende spørsmål i analysene av deres erfaringer med hjelpeapparatet. Både barn og foreldre la stor vekt på om tiltakene var tilpasset dagliglivet og bidro til at hverdagen ble så vanlig som mulig. Dette var ingen selvfølge. For barna var dilemmaene særlig knyttet til tidspunkt for avtalene og måten hjelpen ble tilrettelagt på. De ønsket ikke at kontakten i for stor grad skulle skille dem fra andre barn ved at de for eksempel måtte forlate skoletimene. De prøvde også å unngå at avtalene kolliderte med aktiviteter de selv syntes var viktige, som hobbyer eller samvær med venner. Barna opplevde kontakten med hjelpetjenestene som styrt av de voksne, og strevde med å få disse voksenpålagte tiltakene til å passe med sin egen "dagsorden" og sine egne prioriteringer, som sjelden så ut til å bli etterspurt. Foreldrene på sin side opplevde at hjelpetiltak både kunne inkludere og ekskludere barna deres. Tiltak som førte til at barna fikk adekvat skolegang og kunne delta i aktiviteter sammen med andre barn, ble opplevd som inkluderende, mens foreldrene prøvde å motsette seg tiltak som utelukket barna fra fellesskapet. For egen del var dimensjonen innflytelse og avmakt sentral. Mange opplevde seg umyndiggjort i møte med tjenestene, mens de verdsatte å bli møtt med respekt for sine forsøk på å hjelpe barna, og få innflytelse over det som skjedde.

Hva skaper positiv forandring? Foreldrene ga hjelpetjenestene og skolen mye av æren for framgang i de sakene hvor barnas situasjon hadde bedret seg, men de pekte også på sin egen innsats og barnas måte å håndtere vanskelighetene på som avgjørende bidrag. Mest vellykket ble det når alle trakk i samme retning. Både foreldre og barn mente det hadde stor betydning hvilke personer de kom i kontakt med. Uavhengig av instans eller profesjon, beskrev de både gode og dårlige erfaringer med personer de hadde møtt. Historiene deres bekrefter at ”bakkebyråkrater” har et handlingsrom som kan påvirke utfallet av sakene.

Å snu interessefeltet til å inkludere positive aspekter og barn og foreldres eget dagligliv og refleksjoner, krever ikke bare en endring av praksis, men i like stor grad nye teoretiske vinklinger.

Arbeidet bygger på to undersøkelser som ble gjennomført i Asker kommune i årene 1992–1997, finansiert av Norges forskningsråd. Prosjekt *Oppvekstnettverk* var en surveyundersøkelse om kompetanse og risikoforhold i barnas liv. 10- og 13- åringer (n= 410 og 438), deres foreldre og lærere fylte ut spørreskjemaer. I prosjektet *Barn som klienter* ble 24 barn og 60 foreldre intervjuet om sine erfaringer med de nevnte tjenestene og om andre sider ved hverdagslivet. Færre av disse barna bodde sammen med begge sine biologiske foreldre (43 prosent) og flere bodde i fosterhjem (10 prosent) enn det som er vanlig blant norske barn. I denne presentasjonen er betegnelsen foreldre brukt både om biologiske foreldre, adoptiv- og fosterforeldre. Avhandlingen består av en sammenbindende del og fem publiserte artikler.